

Макаревич І.М. Діяльнісний підхід до формування інформаційної компетентності майбутнього учителя / О.В. Браславська, І.М. Макаревич // Наукові записки екологічної лабораторії УДПУ. Вип. 20 – Умань: Видавець «Сочинський М.М.» –, 2017. – 128с.

Макаревич І.М., Браславська О.В.

Діяльнісний підхід до формування інформаційної компетентності майбутнього учителя географії.

Основним засобом удосконалення підготовки майбутніх учителів є посилення практичної частини їхньої навчальної, наукової, дослідницької, пошукової діяльності, що слугує основою діяльнісного підходу до професійної освіти. У межах *діяльнісного підходу* науковці В. Коган, В. Уханов витлумачують володіння людиною інформацією як обов'язковий момент її соціальної природи, ставлення до навколишнього світу та єдність «інформаційних здібностей і творчої інформаційної діяльності, що реалізуються в інформаційній взаємодії суб'єктів у процесі створення, зберігання, перетворення, трансляції, сприйняття та використання інформації в суспільстві» [1, с. 59].

Сутність цього підходу повною мірою характеризують узагальнення щодо діяльності людей у певній соціальній системі з пошуку, збереження, поширення й використання інформації. Дослідники аналізують її не просто як засіб освоєння світу, а як функціональну спрямованість цих засобів на розвиток суспільства й освіти зокрема. У психологічному словнику зазначено, що діяльність – специфічна людська форма активного ставлення до навколишнього світу, зміст якої становить доцільна зміна й перетворення цього світу на засадах освоєння та розвитку наявних форм культури [4].

Таке розуміння діяльності дає змогу, з одного боку, витлумачувати процес формування інформаційної компетентності майбутніх учителів

географії у взаємозв'язку з процесом їхнього професійного становлення як підготовку до майбутньої професійної діяльності, з іншого – описувати її зміст відповідно до вимог цієї діяльності. Підтверджуючи таку думку, Ю. Кулюткін, В. Бездухов зауважують, що в діяльності не тільки реалізуються, але й розвиваються творчі сили та здібності особистості. У діяльності формується мотиваційно-потребнісна сфера особистості й набувають практичного досвіду розв'язання багатьох завдань життєвого і професійного змісту, виробляються стратегії, принципи та способи їх виконання [3, с. 5].

Водночас професійна підготовка реалізується через суб'єктний вияв. Інформаційна компетентність як складне інтегральне утворення в цілісній структурі особистості фахівця може формуватися лише в контексті навчально-виховної й професійної діяльності. Тобто інформаційна компетентність стає особистісним надбанням майбутнього вчителя географії в умовах залучення до певної діяльності.

У ракурсі когнітивної (пізнавальної) сфери виокремлюють цілі від запам'ятовування й відтворення навчального матеріалу до розв'язання проблем, вироблення нового знання. До пізнавальної сфери належить більшість цілей навчання, що окреслені в навчальних програмах, підручниках, щоденній практиці та ін. У руслі афективної (емоційно-ціннісної) сфери розмежовують цілі формування емоційно-ціннісного ставлення до явищ навколишнього світу, починаючи від простого сприйняття до засвоєння ціннісних відношень, орієнтацій, їх активного вияву формування інтересів і схильностей, переживання тих чи тих відчуттів, формування відношення, його осмислення та вияв у діяльності. Психомоторна сфера стосується цілей, пов'язаних із різними видами маніпулятивної, рухливої діяльності (навички письма, мовні навички, цілі фізичного, трудового навчання тощо).

Дотримання положень діяльнісного підходу до формування інформаційної компетентності майбутніх учителів географії зумовлює

визначення її змісту і структури відповідно до вимог навчальної та майбутньої професійної діяльності, а також аналізу педагогічних умов її формування під час професійної підготовки у ВНЗ. Інформаційна компетентність педагога формується в навчально-пізнавальній, дослідницькій педагогічній діяльності, що є для студента основною в період професійної підготовки й постає як результат задоволення інформаційних потреб його особистості.

Зважаючи на надбання діяльнісного підходу до розуміння сутності компетентності як функціональної готовності до провадження певного виду діяльності, наголосимо, що вагомим складником інформаційної компетентності майбутніх учителів географії є практичний досвід роботи з інформацією для досягнення окресленої мети освіти.

Л. Хоружа обстоює думку про те, що компетентність – це ситуативна категорія, виражена в готовності до провадження якої-небудь діяльності в конкретних професійних (проблемних) ситуаціях. Дослідниця описує її як оцінну категорію, що характеризує людину як суб'єкта професійної діяльності, її здатність виконувати завдання, які належать до її компетенції [5, с. 13].

Безпосередня педагогічна діяльність студентів-географів під час педагогічної практики дає змогу ознайомитися з такими важливими видами професійної діяльності, як науково-методичний, соціально-педагогічний, культурно-просвітницький, управлінський (наприклад, участь у роботі методичного об'єднання, педагогічної ради, батьківських зборів). Підготовка до їх проведення передбачає пошук інформації, її адаптацію до умов школи й спрямування для роботи з людьми різного віку.

Варто звернути увагу на потребу реорганізації змісту і структури педагогічних практик, оскільки вони не дають змоги належним чином організувати дослідницько-експериментальну роботу тим студентам, які виконують випускні кваліфікаційні роботи з географії або методики навчання географії й потребують умов для пошуку та інтерпретації

інформації. В. Кузь вважає, що для поліпшення практичної підготовки варто кожному університетові мати свої базові школи, коледжі, у яких кожен студент від першого до останнього курсу оволодівав би мистецтвом бути педагогом [2, с. 13].

Отже, описані вище змістові характеристики вияву індивідуальності дають підстави витлумачувати інформаційну компетентність як категорію, що вможливорює ефективну інформаційну діяльність майбутнього вчителя географії. Процес її формування може бути керованим у разі застосування адекватних педагогічних впливів.

Література:

1. Коган В. З. Человек: информация, потребность, деятельность / В. З. Коган, В. А. Уханов. – Томск : изд-во Томского ун-та, 1991. – 316 с.
2. Кузь В. Готуємо вчителя до школи нового покоління / В. Кузь // Рідна школа. – 2003. – № 12. – С. 10–13.
3. Кулюткин Ю. Н. Ценностные ориентиры и когнитивные структуры в деятельности учителя / Ю. Н. Кулюткин, В. П. Бездухов. – Самара : СамГПУ, 2002. – 400 с.
4. Психология : словарь / под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – М. : Политиздат, 1990. – 494 с.
5. Хоружа Л. Л. Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика / Л. Л. Хоружа. – К. : «Преса України», 2003. – 319 с.